ARNE JON ISACHSEN

Inntektspolitikk og inflasjon i Norge

De to siste årene har man i Norge fått de såkalte kombinerte inntektsoppgjørene hvor Regjeringen tar aktivt del i forhandlingene mellom arbeidsmarkedets organisasjoner. For å bremse lønns- og prisstigningen har Regjeringen tilbudt skattelettelse og prissubsidier. Men dette har ikke vært tilstrekkelig, også en garanti for utviklingen av disponibel realinntekt har vært nødvendig. Når så lavkonjunkturene har vedvart, har løftet om inntektsforbedring ikke alene latt seg tilfredsstille ved egen produksjon. Resultatet har blitt et voksende underskudd på betalingsbalansen, med tilhørende kapitalimport.

Lønnsavtaler har i Norge tradisjonelt vært ansvaret til arbeidsmarkedets organisasjoner, i første rekke LO og NAF (Norsk Arbeidsgiverforening). Hovedavtaler har vanligvis blitt inngått med to års mellomrom. For andre grupper (bønder, fiskere, lærere, sykepleiere m m) har LO/NAF-avtalen vært retningsgivende for inntektsavtalene med staten.

Etter hvert som inflasjonsproblemet er blitt stadig mer alvorlig, har mange land mer aktivt søkt å gripe inn i lønnsforhandlingene. Tanken er at med staten som en tredje part, i tillegg til arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene, kan det være håp om å nå frem til en lavere veksttakt i nominelt lønns- og prisnivå. I Norge resulterte slike vurderinger i en offentlig utredning [NOU 1973: 36] ledet av direktør Hermod Skånland i Norges Bank. Utredningen analyserer inflasjonsproblemet i Norge. Deretter gjennomgås erfaringer fra inntektspolitikk i andre land. I både Nederland og Finland ble det i 1960-årene ført en periodevis vellykket inntektspolitikk "basert på et utstrakt samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeids- og næringslivet" [NOU 1973: 36, s 79]. I de fleste tilfelle har imidlertid en aktiv inntektspolitikk fra myndighetenes side vært anvendt i mer krisepregete situasjoner (USA 1971—72, Storbritannia de senere år) hvor det har vært "lettere å vinne aksept for forholdsvis vidtgående tiltak" (s 79). Slike drastiske virkemidler, hevder utvalget, kan imidlertid lett bringe inntektspolitikken i miskreditt, og man bør i stedet legge opp til en inntektspolitikk som inngår som et ordinært og permanent ledd i den økonomiske politikk.

ARNE JON ISACHSEN er Ph D fra Stanford University. Hans avhandling behandler inflasjon, og kapital- og arbeidsmarkeder i Norge. Fra 1975 har han vært tilknyttet Sosialøkonomisk institutt i Oslo. Inneværende halvår er han ved Stockholms universitet.

Rådet for pris- og inntektspolitikk

Med dette som utgangspunkt foreslår utvalget opprettelsen av "Rådet for pris- og inntektspolitikk" bestående av representanter for staten, arbeidsmarkedets organisasjoner samt representanter fra industriens, bøndenes og fiskernes organisasjoner.[1] Rådets virksomhet må baseres på et omfattende *samarbeid* mellom

myndigheter og organisasjoner som også vil måtte dele ansvaret for gjennomføringen. "Et samarbeid mellom myndighetene og organisasjonene om inntektsutviklingen vil forutsette både at myndighetene gis muligheter for å influere på de beslutninger som treffes av organisasjonene, og at disse på sin side kan gis innflytelse på beslutninger som treffes i Stortinget, i første rekke i visse sentrale budsjettpolitiske spørsmål" (s 79).

Alle retningslinjer som trekkes opp av Rådet, vil kreve *enstemmighet*. Retningslinjene har til hensikt å påvirke prisutviklingen og inntektsfordeligen. I denne sammenheng må begrepet inntekt tolkes vidt, dvs ikke bare arbeidslønn men også bønders og andre selvstendig næringsdrivendes inntekt, honorarer etc omfattes av inntektsbegrepet. Politikken må være *langsiktig* og målene realistiske. Pris- og inntektspolitikken må videre sees i sammenheng med annen økonomisk politikk og spesielt må utviklingen av det alminnelige etterspørselsnivå følges nøye; med et sterkt etterspørselspress er en dempning i prisutviklingen lite sannsynlig.

Rådets arbeid vil først og fremst ha tilknytning til inntektsoppgjørene, og noe permanent sekretariat er ikke påkrevd. Organisasjonenes frie forhandlingsrett skal *ikke begrenses*, forhandlingene mellom LO og NAF skal *samordnes* med den øvrige økonomiske politikk og med andre gruppers inntektsutvikling. Rådets retningslinjer er ment å skulle få *innflytelse* på forhandlingene som føres mellom partene i arbeidslivet. "Fortsatt vil imidlertid resultatet av forhandlingene måtte legges fram for medlemmene til uravstemning eller til avgjørelse på annen vanlig organisasjonsmessig måte" (s 86).

Til sist, om forutsetningene som er lagt til grunn for Rådets retningslinjer viser seg å svikte på vesentlige punkter, må det være mulig å ta opp retningslinjene til fornyet drøfting, og søke en bedre tilpasning av den økonomiske politikken.

Tanken om et Råd for pris- og inntektspolitikk fikk i begynnelsen støtte i alle organisasjoner. I utredningen (av 1973) er det ingen særuttalelser fra hverken LO, NAF eller andre representanter. Den etterfølgende debatt viste at enigheten likevel ikke var så bred. Rådet ble aldri etablert.

I Landsorganisasjonen skapte formuleringen om at Rådets arbeid skulle være av en langsiktig og forpliktende karakter motstand. LO kunne bare tenke seg et situasjonsbestemt samarbeid. Men i en økonomi utsatt for konjunktursvingninger er det behov for langsiktig samarbeid, om fordelingspolitiske målsetninger skal kunne oppnås [Skånland 1977, s 7]. I tillegg fryktet den enkelte fagforening at et slikt Råd ville medføre en ytterligere sentralisering av lønnsforhandlingene, og dermed redusere den lokale innflytelsen. Til sist, Sosialistisk Venstreparti (SV) reiste kamp mot planen om et pris- og inntekts-råd, og med økende uro på mange arbeidsplasser, med tilløp til ulovlige streiker, og med fremgang for SV i fagbevegelsen i denne perioden fant LO-ledelsen det tilrådelig å legge planen fra NOU 1973: 6 på hylla.

De kombinerte inntektsoppgjørene

Men dermed var ikke tanken om en mer aktiv inntektspolitikk fra myndighetenes side død. I stedet for en permanent institusjon basert på klare regler — Rådet — fikk vi en mer ad hoc form for inntekts-

[1] Det detaljerte forslag til sammensetning av Rådet så slik ut: (s 84)

Staten	3 medlemmer
LO	3 medlemmer
NAF	2 medlemmer
Norges Industriforbund	1 medlemmer
Norsk Bonde- og Småbrukerlag	1 medlemmer
Norsk Bondelag	1 medlemmer
Norges Fiskarlag	1 medlemmer
Norges Handelsstands Forbund	1 medlemmer
Norges Kooperative Landsforbund	1 medlemmer
Sum:	14 medlemmer

politikk — de kombinerte inntektsoppgjørene. Og her gjenfinner vi mange av de funksjoner det planlagte Råd var tiltenkt. Det synes imidlertid å være en avgjørende forskjell; Rådet var tenkt å være en samarbeidende institusjon der alle deltakerne gikk inn for forpliktende retningslinjer, basert på enstemmige vedtak, men hvor retningslinjene kunne tas opp til ny vurdering om den økonomiske situasjon tilsa at dette var nødvendig. En slik nyvurdering forutsatte altså at de underliggende forutsetninger om den økonomiske utvikling ikke holdt, for eksempel på grunn av et uventet og langvarig internasjonalt konjunkturtilbakeslag. De kombinerte inntektsoppgjør på den annen side bærer mer preg av å være kommet i stand på statens initiativ alene.

Det første omfattende kombinerte inntektsoppgjør fant sted våren 1976.[2] Som et bevis for myndighetenes ønske om å føre en mer aktiv inntektspolitikk vedtok Stortinget i desember 1975 en 6 års opptrappingsplan for inntektene i jordbruket. I løpet av denne perioden skal en bondes inntekt bringes opp på høyden med industriarbeiderens.[3] En økning i minstepensjonen i Folketrygden ble også vedtatt.

"... tidlig i 1976 ga Regjeringen løfte om skattelettelse og prissubsidier, samt en garanti for den gjennomsnittlige veksten i disponibel realinntekt på hele 3 prosent i 1976 og 2,5 prosent året etter."

Myndighetenes løfte om en endring i de *relative* inntekter, til fordel for grupper utenom LO, har som konsekvens et ønske om dempet vekst i vanlige lønnsinntekter. Forhandlingerne våren 1976 viste at dette ikke var enkelt.

For å unngå for store nominelle lønnstillegg og dermed bevare den internasjonale konkurranseevnen grep Regjeringen aktivt in i forhandlingene. I lys av de relativt optimistiske konjunkturutsikter som rådde (i Norge) tidlig i 1976 ga Regjeringen løfte om skattelettelse og prissubsidier, samt en garanti for den gjennomsnittlige veksten i disponibel realinntekt på hela 3 prosent i 1976 og 2,5 prosent året etter. Med dette ble det kombinerte inntektsoppgjøret brakt i havn. Tilbake sto bare Stortingets "sandpåstrøing" av de nødvendige bevilgninger oppgjøret forutsatte.

Myndighetenes muligheter for å innfri sine forpliktelser

Vekst i disponibel realinntekt fremkommer ved å korrigere økningen i nominell lønnsinntekt, som består av tarifftillegg og lønnsglidning[4], for inflasjon og for økning i skatt. Hvilke muligheter har så staten for å garantere en bestemt vekst i disponibel reallønn? La oss se på de tre komponentene nominell lønn, prisutvikling og skatt hver for seg.

For det første, tariffestet lønnsøkning bestemmes i forhandlingene mellom LO og NAF. Myndighetene har her beskjeden innflytelse. Og når enighet er oppnådd, kan myndighetene ikke endre

[2] Som vanlig foran et inntektsoppgjør utarbeidet "Det tekniske beregningsutvalget", under ledelse av forskningssjef Aukrust, en bakgrunnsrapport for forhandlingene. Dette utvalget bygger sine beregninger på en økonometrisk modell av den norske økonomien. Ved anvendelsen av modellen må man blant annet gjøre eksogene anslag over prisutviklingen for de konkurranseutsatte næringers produkter. Denne viktige parameter enes man om i utvalget, prisutviklingen for K-produkter diskuteres lite i de påfølgende forhandlinger. Med nærmere 50 prosent av Norges BNP i bevegelse over landegrensene får utvalget, som i tillegg til økonomiske eksperter også består av representanter fra LO og NAF, en ikke ubetydelig innflytelse over forhandlingsresultatet.

[3] Dette Stortingsvedtaket er imidlertid uklart; hva slags definisjon av inntekt som ligger til grunn er ikke presisert, og heller ikke hvilke type bønder det dreier seg om.

[4] Med lønnsglidning menes lønnsøkning utover hva som er avtalebestemt, dvs lønnsøkning utover tariffestet lønnsøkning.

de tariffestede tilleggene i perioden. Lønnsglidningen derimot, den andre komponenten i periodens nominell lønnsøkning, kan myndighetene påvirke indirekte[5]; en ekspansiv penge- og finanspolitikk som stimulerer etterspørselen etter arbeidskraft, vil lett kunne lede til økt lønnsglidning. En slik politikk vil imidlertid gå ut over statsfinansene, den offentlige sparingen (som tradisjonelt har vært høy i Norge) reduseres, statsregnskapet viser underskudd[6], og et offentlig lånebehov oppstår.

For det andre, inflasjonen kan myndighetene påvirke, i hvert fall på kort sikt, bl a gjennom bruk av pris-subsidier (og -avgifter), pris- og avansestopp, samt prispolitikken på varer og tjenester det offentlig selv selger (offentlig transport, Vinmonopolets varer etc). Pris- og avansestopp vil sjelden anvendes for mer enn 6—8 måneder, og gjerne være begrenset til spesielle varer og tjenester. En for langsiktig anvendelse av prisstopp erkjenner myndighetene vil resulterer i uheldige allokeringsvirkninger. Økte subsidier (og reduserte avgifter) såvel som moderasjon i prisforlangende for egne varer og tjenester betyr en belastning på statsfinansene; inntektene går ned (eller vokser mindre hurtig) samtidig som utgiftene stiger.

For det tredje, å anvende skattepolitikken for å påvirke reallønnsutviklingen i avtaleperioden er ikke enkelt med dagens system. En endring i skattereglene krever Stortingets samtykke og på kort sikt blir dermed finanspolitikkens inntektsside fastlåst. Dette betraktes av mange som svart uheldig i bestrebelsene på å føre en aktiv motkonjunkturpolitikk.[7]

Som en oppsummering ser vi at de mulighetene myndighetene har til å frembringe en sterk vekst i disponibel reallønn har sammenheng med en ekspansiv penge- og finanspolitikk. En slik ekspansiv politikk er blitt ført de to siste år, og resultatet har vært en forbedring i disponibel realinntekt på 5—6 prosent.

Et stivbent opplegg

Et økonomisk system er ikke som en elevøvelse i kjemi hvor man heller noen væsker i et reagensglass og på forhånd vet hvordan væskene reagerer og sluttresultatet ser ut. Det er ikke mulig 31 desember å fastslå med full sikkerhet kommende års økonomiske utvikling.

Den usikkerheten som ligger i fremtiden, har det normalt vært eierinteressene eller egenkapitalen i næringslivet som har måttet bære. I gode år, hvor prisene i verden har vist stigende trend[8], har dette slått ut i høy fortjeneste, særlig for eksportorienterte bedrifter. Dette har i sin tur skapt økte lønnskrav hos arbeiderne både fordi bedriftens fortjeneste eller lønnsevne har steget, og fordi de økte prisene har redusert reallønnen. Tidligere var det nemlig slik at man forhandlet om *nominelle* lønnsøkninger, dog med en viss prisgaranti; om konsumprisindeksen i avtaleperioden passerte "den røde strek" måtte nye forhandlinger til. I dårlige år falt eierinntektene; og kravet om lønnsøkning ble moderert. Over tid (de siste 20—25 år) har arbeiderne i Norge fått en økende andel av produksjonsverdien, både i S- og K-næringene [Aukrust 1975, s 3].[9]

---

[5] Myndighetene kan også direkte påvirke lønnsglidningen, gjennom lønnspolitikken overfor offentlige ansatte inklusive ansatte i statsbedrifter.

[6] Underskuddet før lånetransaksjoner var 2,194 millioner kroner i 1976 og 5,600 millioner kroner i 1977 (revidert statsbudsjett, Stortingsmelding nr 1 1977—78, s 78).

[7] Se Galbraith [1975, s 372] for en nærmere diskusjon, og også Lindbeck [1975].

[8] For hvert av de fire årene 1973—77 har "terms of trade" for Norge blitt forverret.

[9] Den reduserte andel klassifisert som eierinntekt kan også ha sammenheng med overgang fra privat selskap til aksjeselskap. I et privat selskap blir overskuddet inklusive lønn for eierens egen arbeidsinnsats benevnt eierinntekt. I et aksjeselskap derimot vil eierinntekten være eksklusiv de ansatte aksjonærers arbeidslønn.

Denne fleksibiliteten i systemet gjorde at den enkelte ved årets slutt kunne se tilbake på utviklingen og regne ut reallønnsutviklingen. Det var hva vi kan kalle "rom for forbauselse".

Realinntekten steg kanskje med 3—4 prosent, eller den var konstant, eller kanskje falt den et par prosent. Ved reglen om nye forhandlinger om prisene passerer den røde strek blir sannsynligheten liten for at det siste alternativet realiseres. Men *om* reallønnen faller et enkelt år, skaper dette forsterkende krav ved neste forhandlingsrunde. Således har arbeidstakerne i Norge maktet å opprettholde og øke sin andel av produksjonsverdien.

"Garantien av reallønnsuviklingen gjør at arbeiderne i første omgang helt slipper å merke virkningene av en konjunkturnedgang."

Ved at myndighetene nå låser systemet i reallønnstermer forsvinner fleksibiliteten, noe "rom for forbauselse" for lønnstakerne er det ikke lenger plass til. Om staten treffer godt med sine gjetninger om den økonomiske utvikling, kan en slik fastlåsning av lønnsutviklingen fra myndighetenes side synes mindre alvorlig. Det er imidlertid to problemer her.

For det første kan staten, like lite som andre, regne med at deres spådom om de internasjonal konjunkturene holder stikk. På forhånd å fastlegge enkelte variable i det økonomiske system i en situasjon karakterisert av usikkerhet, betyr at uforutsette hendelser må fanges opp av de øvrige variable, og svingningene her blir forsterket. Mens eierinntekten også tidligere tok hovedstøyten av de internasjonale konjunktursvingningene, var det likevel mulig med en viss byrdefordeling; under nedgangskonjunkturer med lave priser på verdensmarkedet bremses lønnsglidningen [Isachsen 1976].[10] Dette betyr at reallønnsstigningen for arbeiderne under nedgangskonjunkturer bremses.

Garantien av reallønnsutviklingen gjør at arbeiderne i første omgang helt slipper å merke virkningene av en konjunkturnedgang.[11] Imidlertid får eierinntekten også under de kombinerte oppgjør avdempet konjunktursvingningene noe. Dette skjer ved at den tredje part — staten — kommer inn med kreditt på rimelige vilkår. Bedrifter som får pustevansker i nedgangsperioder, gis kunstig åndedrett ved kapitalinnsprøyting fra staten. Denne kapitalen har staten i stigende grad lånt i utlandet. Vi kan også se denne opplåningen fra en annen side: Ved at kravene på inntekt i samfunnet summerer seg opp til mer enn verdien av produksjonen i landet, betyr dette at fordelingskonflikten disse kravene innebærer, løses gjennom et importoverskudd, med tilhørende låneopptak i utlandet. På samme vis som en person ved å ta opp et passende lån et år kan bruke mer enn han tjener, kan et land gjøre det ved kapitalimport. Om vedkommende person anvender de lånte midler til investeringer som forventes å gi god avkastning i fremtiden, er dette en fornuftig disposisjon. Hvis investeringer med stor sannsynlighet vil gi stort overskudd, vil få fortenke ham i også å anvende noe av de lånte midler til økt forbruk i dag. Sammenligningen med olje-Norge er åpenbar; kapitalimporten vår går delvis til finansiering av investeringer i Nordsjøen, og delvis til tilfredsstillelse av kravene om økt inntekt og økt forbruk i dag; krav som forvent-

10 Brannsten [1977] hevder at under en lavkonjunktur overtar de skjermede næringer som lønnsleder.

11 På lengre sikt kan denne politikken resultere i større arbeidsledighet. I så fall blir det lett en konflikt *mellom* arbeidere; de som har sikre arbeidsplasser vil kreve vekst i reallønn mens de som står i fare for a miste jobben, vil ha mye å tape på en slik politikk.

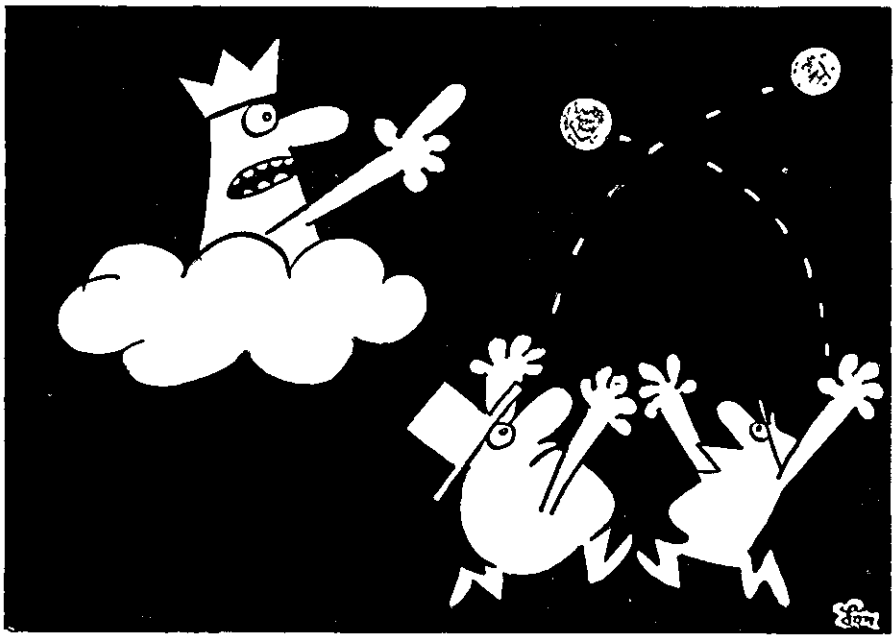

ninger om de fremtidige store oljeinntektene er med på å skape.[12]

Kapitalimporten skaper imidlertid problem for våre konkurranseutsatte næringer: Med import av kapital stiger tilbudet av utenlandsk valuta på det norske kapitalmarked. Det betyr at kronekursen holdes høy og konkurranseevnen for norske produsenter svekkes.[13] Akkummulert over de tre årene 1975—77 hadde Norge et underskudd på driftsregnskapet med utlandet på $ 10,1 milliarder, eller i samme størrelsesorden som Frankrike.[14] Kapitalimporten var større i det valutareservene i samme periode steg med over to milliarder kroner.

Kapitalinnsprøytningen fra staten bidrar til at den økonomiske aktiviteten opprettholdes, for eksempel ved at det produseres for lager som finansieres ved statlige lån.[15] Imidlertid er det her en risiko — forventninger om en høy fremtidig pris for våre etter hvert meget store lagre av eksportprodukter kan slå feil. Dette vil bety et tap, også for staten, som vil oppleve at lånene ikke kan inndrives.

Forbruksveksten vi i dag tillater oss vil i så fall måtte betales med en mer beskjeden (vekst i) levestandard senere. På den annen side, om det går godt og prisutviklingen for eksportprodukter såvel som utviklingen i Nordsjøen blir som vi håper, kan dagens politikk om 10—15 år

[12] Av et netto opplåningsbehov i utlandet (for både den private og den offentlige sektor) på 27,5 milliarder kroner i 1977 ventes over 9 milliarder å gå til sektorer utenom olje og sjøfart, dvs i stor grad til konsum [Kleppe 1977a, s 19].

[13] Se Andreassen [1976] for en nærmere analyse av norsk konkurransseevne, samt Kleppe [1977] s 50.

[14] Sveriges akkummulerte underskudd i samme periode var $ 6,3 milliarder, omtrent som Storbritannias. Dataene er fra *Penger og Kreditt* 1977/3.

[15] Skånland [1977a] hevder at man bør være varsommere med å produsere for lager når etterspørselen svikter — de fremtidige avsetningsmulighetene bør vurderes i hvert enkelt tilfelle. Mens produksjon til lager av aluminiumsprodukter har vært vellykket i det avsetningsforholden her har bedret seg, er det mye som tyder på at det i Norge i dag er overdrevent store lagre av treforedlingsprodukter.

bli betegnet som god. Men uansett, politikken vil — om den de neste par år fortsetter i samme spor — også få betegnelsen risikofylt.[16]

Det andre problemet ved statens fastlåsing av systemet har sammenheng med politikernes interesse av å feste lit til de mest optimistiske anslag.

Som Galbraith[17] sier:

> "... det er en fristelse å spå det som er ønsket, og det er bedre, og ikke dårligere, økonomisk resultat som alltid ønskes".

"Kapitalimporten skaper imidlertid problem for våre konkurranseutsatte næringer . . . kronekursen holdes høy og konkurranseevnen for norske produsenter svekkes."

Løfter om utvikling av realinntekt for arbeidstakere og bønder basert på slike optimistiske anslag har alle sjanser for å lede til hva man etterpå erkjenner var for store tillegg.[18] Når ingen adgang gis til en revurdering av disse løfter blir systemet stivbent og fastlåst.[19]

Inflasjon som konfliktløser

I sin fremstilling av inflasjon som resultatet av en fordelingskonflikt i samfunnet viser professor Haavelmo at "Systemet fungerer så lenge partene lar seg narre av prisstigningen, eller godtar den som uunngåelig" [Qvigstad 1975, s 23]. Kampen om fordelingen vil resultere i en form for likevekt under prisstigningen. At folk narres av inflasjon, betyr at de har hva som kalles "penge-illusjon". Ved å se på nominell inntekt forblir en krone en krone selvom prisene stiger. Nominelle krav kan da innfris innen en realøkonomisk ramme ved prisstigning. Når forhandlingene i økende grad dreier seg om realstørrelser, blir inflasjon som løsningsmekanisme mindre anvendlig, og spesielt når utviklingen av realstørrelser garanteres av staten. At folk godtar inflasjon som uungåelig, innebærer at de aksepterer et visst "rom for forbauselse". Dette betyr at noen automatisk og fullstendig justering av nominell lønn og inntekt til prisstigning ikke finner sted. Den økonomiske tilpasning preges av en viss friksjon, i en periode stiger lønnsinntektene, i den neste landbrukets priser osv. I et slikt system vil kampen om fordelingen lede til prisstigning, men de ulike grupper godtar at det går en viss *tid* før deres nominelle inntekt blir justert oppover.

Med en reduksjon i disse tidsintervall (LO's krav om etterslep betyr en ytterligere stigning i "reaksjonshastigheten") samt med forhandlinger om realstørrelser, blir inflasjon uegnet til konfliktløsning. Resultatet blir, som vi så i forrige avsnitt, at konflikten løses ved importoverskudd, finansiert blant annet gjennom statens låneopptak i utlandet. De kombinerte oppgjør har som konsekvens at fordelingskonflikten blir mer åpenbar

[16] Illustrerende i denne sammenheng er det siste anslaget for driftsunderskuddet i utenriksøkonomien for 1977; fra april til oktober er anslaget økt med 8,7 milliarder kroner, til 27,5 milliarder. (Stortingsmelding nr 1 [1977—78], s 53).

[17] Galbraith [1975, s 327].

[18] LO-økonomen Brannsten [1977] hevder at "Anslaget for lønnsglidningen i prognoseperioden, som offentliggjøres i forbindelse med tariffoppgjørene, blir benyttet aktivt i våre lokale avdelinger under forhandlinger på bedriften." (s 30.)
Når de fleste finner det rimelig minst å skulle oppnå den forutsatte gjennomsnittlige lønnsglidningen, blir resultatet rimeligvis at den realiserte glidningen overstiger den antatte.

[19] Det er forbausende hvordan nasjonalbudsjettet de senere år ensidig har vært basert på overoptimistiske anslag. Følgende sitat fra 1978-budsjettet tyder på at den økonomiske politikken i Norge fremdeles er basert mer på håp enn på realiteter:

> "Veksten i disponibel realinntekt for Norge er nå anslått til 1,9 prosent fra 1976 til 1977, mens det i Revidert nasjonalbudsjett ble regnet med en stigning på 6,1 prosent. Fra 1977 til 1978 ventes disponibel realinntekt for Norge å øke med 6,2 prosent." (Stortingsmeld nr 1 [1977—78], s 41).

samtidig som en mekanisme til løsning av denne konflikten, nemlig prisstigning, blir ubrukbar. Tanken bak denne oppgjørsformen må da være at en slik *klargjøring* av fordelingskonflikten også vil lede til at den *reduseres:* Vi er tross alt alle i samme båt. Det gjelder for fellesskapet at "bedriften Norge" kan oppnå et best mulig totalresultat, fordelingen av dette må det så gå an å bli enig om.

Suksessen med fremtidige kombinerte inntektsoppgjør synes således helt ut betinget av at konflikten om kakestykkenes størrelse og fordeling reduseres. Dersom staten (eller folket) finner det lite formålstjenelig fortsatt å løse fordelingskonflikten ved stadig mer kapitalimport, dvs ved å "låne" kaken større, nødvendiggjør de kombinerte inntektsoppgjør større enighet om fordelingen. Hvis slik enighet ikke oppnås, er sannsynligheten stor for at denne form for inntektspolitikk blir en kortvarig episode i Norge.

Referanser

Andreassen, K, [1976], "Norsk industris konkurranseevne — utviklingen i lønnskostnader, produktivitet og effektive valutakurser i 'slange-landene' i 1970-årene", *Penger og Kreditt*, 1976/4

Aukrust, O, [1975], "Inflation in the Open Economy: The Norwegian Model", Working Paper IO 75/12, *Statistisk Sentralbyrå*, Oslo

Bakke, E, [1975], "Synspunkter på hvordan det norske kredittsystem i dag fungerer i relasjon til det å sørge for samfunnsøkonomisk best allokering av kapitalen", *Sosialøkonomen*, nr 1

Brannsten, P, [1977], "Arbeidstakernes problemer under skiftende konjunkturforhold", *Sosialøkonomen* nr 10, s 27—32

Galbraith, J K, [1975], *"Money, Whence It Came, Where It Went"*, Bantam Books, New York

Isachsen, A J, [1976], "Lønnsglidningshypoteser: En test med norske data", *Sosialøkonomen*, nr 5, s 15—24

Kleppe, P, [1977], "Valutapolitikken og den økonomiske politikk", *Sosialøkonomen*, nr 6, s 45—52

— [1977a], "Norsk motkonjunkturpolitikk", *Sosialøkonomen*, nr 10, s 14—21

Lindbeck, A [1975], *"Swedish Economic Policy"*, The McMillan Press Ltd, London

Magnussen, E, [1973], "Norsk penge- og kredittpolitikk — sterke og svake sider", *Penger og Kredit*, nr 5

Munthe, P, [1977], "Slangesamarbeid eller valutakurv?", *Bergen Bank Kvartalsskrift*, nr 4

NOU 1973: 36, "Om prisproblemene", Norges offentlige utredninger, Universitetsforlaget

NOU 1977: 17, "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 1977", Norges offentlige utredninger, Universitetsforlaget

NOU 1977: 26, "Om lønnsglidningen", Norges offentlige utredninger, Universitetsforlaget

Qvigstad, J F, [1975], "Noen emner fra inflasjonsteorien", utarbeidet på grunnlag av notater fra professor Haavelmo's forelesning i vårsemesteret 1974. Memorandum av 13.2.1975, *Sosialøkonomisk institutt*, Oslo

Skånland, H, [1977], "Prisproblemene fire år etter", Vedlegg til *Penger og Kreditt*, nr 1

— [1977a], "Konjunkturperspektiver og norsk næringsliv", *Sosialøkonomen*, nr 10, s 9—13

Stortingsmelding nr 1 [1977—78], "Nasjonalbudsjettet 1978"

Stortingsmelding nr 82 [1974—75], "Om pris og inntektspolitikk"